

**Sprawozdanie
z XXII posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień
2 lipca 2018 r.**

Przedmiotem XXII. posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień były efekty wprowadzenia Ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych oraz niektórych innych ustaw.

W posiedzeniu udział wzięli: **Małgorzata Zwiercan** (WiS), przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień oraz zaproszeni goście: **Tomasz Białas** – dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego, **Krzysztof Brzózka** – dyrektor Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **Justyna Przekopiak** – dyrektor Departamentu Podatków Sektorowych, Lokalnych oraz Podatku od Gier, **Joanna Głazewska** – naczelnik wydziału w Departamencie Zdrowia Publicznego, **dr Andrzej Silczuk** – kierownik Zespołu Profilaktyki i Leczenia Uzależnień Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, **Agnieszka Ludwin** – zastępca dyrektora Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego, **Magdalena Smaś-Myszczyzyn** – superwizor Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, kierownik programowy Szkoły Terapii Uzależnień SWPR, **Iwona Sztajner** – kierownik Poradni Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie i Puławach Stowarzyszenia MONAR, **Danuta Muszyńska** – kierownik działu zajmującego się obsługą Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych KBPN, **Maria Banaszak** – przedstawiciel Zespołu Statystyki i Analiz Jakościowych Stowarzyszenia MONAR, **Leszek Iwaniak** – specjalista terapii uzależnień w Poradni Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie i Puławach Stowarzyszenia MONAR, **Bernadetta Lelonek-Kuleta** – adiunkt w Katedrze Zdrowia Publicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, **Paweł Bieńkowski** – naczelnik Wydziału Gier Hazardowych, **Marta Gramała** – specjalista w Departamencie Zdrowia Publicznego, **Bożena Bajerowska** – specjalista w Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych, **Wojciech Trybocki** (N) – asystent posła Kornelii Wróblewskiej, **Włodzimierz Wieczorek** – asystent przewodniczącej Zespołu.

Obrady Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień rozpoczęła przewodnicząca Zespołu Pani Poseł Małgorzata Zwiercan (WiS), wprowadzając w omawianą problematykę i charakteryzując zakładane cele uchwalenia *Ustawy z dnia 15 grudnia*

2016 r. o zmianie ustawy o grach hazardowych oraz niektórych innych ustaw. Przypomnienie założeń wprowadzonej Ustawy nakreśliło obszary jej ewaluacji. W kolejnych wystąpieniach aspekty oceny efektów Ustawy były sukcesywnie omawiane.

Justyna Przekopiak, dyrektor Departament Podatków Sektorowych, Lokalnych oraz Podatku od Gier w Ministerstwie Finansów, omówiła zmiany spowodowane wprowadzeniem Ustawy w ograniczaniu tzw. „szarej strefy” w zakresie gier na automatach do gier oraz gier w Internecie oraz funkcjonowanie narzędzi prawnych umożliwiających blokowanie stron internetowych nielegalnych operatorów. Dzięki zastosowaniu nowych regulacji i narzędzi ok. 42% rynku hazardowego jest obecnie legalne, co odpowiada średniej krajów unijnych. Punktem wyjścia było ok. 10-15%. Zwiększenie wskaźnika do ok. 42% w ciągu roku ilustruje osiągnięte efekty. Podjęte działania pogłębiły także świadomość społeczną legalności i zagrożeń związanych z funkcjonowaniem rynku hazardowego w Polsce.

Przedstawicielka Ministerstwa Edukacji narodowej Agnieszka Ludwin – zastępca dyrektora Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego – wymieniła korzystne zmiany wprowadzone Ustawą z punktu widzenia ochrony małoletnich przed zagrożeniami wynikającymi z hazardu. Wśród nich wskazała ograniczenia dostępu dzieci i młodzieży do gier hazardowych i do domen internetowych oferujących możliwości gry i zakłady wzajemne, ograniczenie oddziaływania reklam, czy ochronę małoletnich przy sposobie prezentacji informacji handlowych w salonie gier na automatach. Prowadzone w tym kontekście przez CBOS badania socjologiczne zakończą się w 2019 r. opublikowaniem wyników opisujących problemy dzieci i młodzieży korzystających z hazardu. Porównanie tych wyników z badaniami z lat poprzednich powinny pokazać wpływ regulacji Ustawy na poziom ochrony dzieci i młodzieży szkolnej przed zaburzeniami spowodowanymi hazardem. W dalszej części zostały omówione zmiany w nowej podstawie programowej i regulacje zabezpieczające w prawie oświatowym, które są ukierunkowane na profilaktykę uzależnień behawioralnych.

Naczelnik wydziału w Departamencie Zdrowia Publicznego Ministerstwa Zdrowia Joanna Głazewska przedstawiła spektrum zmian organizacyjno-prawnych przeprowadzonych w ostatnim okresie, które są ukierunkowane na rozwiązywanie problemów związanych z hazardem. Konsekwencją zmian w Ustawie hazardowej, było zwiększenie przez Ministerstwo Zdrowia w 2017 roku zakresu zadań Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych o zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym i rozpoczęcie realizacji tych części Narodowego Programu Zdrowia, które odnoszą się do profilaktyki problemów uzależnień, zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa. W ramach zadań powierzonych Krajowemu Biuru ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz w ramach działań Departament Zdrowia Publicznego w Ministerstwie Zdrowia realizowane było szerokie spektrum działań na rzecz poszczególnych grup docelowych – działań zaplanowanych i komplementarnych względem siebie.

Dyrektor Departamentu Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Głównego Inspektoratu Sanitarnego Tomasz Białas w kolejnej wypowiedzi podkreślił, że zadania Głównego Inspektoratu Sanitarnego ukierunkowane na przeciwdziałanie problemom nowych narkotyków i niktynizmu nie są realizowane z udziałem Funduszu Hazardowego, za wyjątkiem projektu badawczego, w ramach którego zostanie opracowana metoda oznaczania poziomu substancji psychoaktywnych w płynach biologicznych. Wskazał także na możliwość wykorzystania mechanizmów i narzędzi do blokowania domen internetowych wprowadzonych omawianą Ustawą do blokowania stron internetowych oferujących sprzedaż dopalaczy w sieci internetowej.

Kierownik działu zajmującego się obsługą Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych Danuta Muszyńska w swojej wypowiedzi zwróciła uwagę, iż główną podstawą prawną działalności Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych jest realizacja art. 88 Ustawy o grach hazardowych, czyli podejmowanie wskazanych w niej zadań i realizacja funduszu celowego. Najbardziej widocznym efektem wprowadzenia Ustawy hazardowej było

zmniejszenie wysokości wpływów funduszu z 3% do 1%, przy jednoczesnym zwiększeniu zakresu możliwości wydatkowania. Trzeba jednak przyznać, że nie miało to bezpośredniego wpływu na wydatki na przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym, ponieważ wysokość budżetu utrzymuje się na stałym poziomie. Przedstawicielka KBPN omówiła również wyniki realizacji budżetu Funduszu Hazardowego. Z jego środków są realizowane m.in. badania CBOS „Nastolatki w sieci hazardu”, co w kolejnych latach będzie stanowić cenne źródło informacji o zmianach w obszarze oddziaływania Ustawy hazardowej.

Dyrektor Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Krzysztof Brzózka w wypowiedzi przybliżył wyzwanie jakim jest wejście PARPA w cykl zarządzania środkami z Funduszu Hazardowego. Sformułował przy tym propozycje, które by ułatwiły Agencji realizację środków budżetowych Funduszu.

Po wystąpieniach osób reprezentujących związane z omawianą problematyką urzędy miały miejsce trzy wypowiedzi osób, które z racji prowadzonych badań naukowych i doświadczenia w pracy z pacjentami opiniowały efekty wprowadzonej Ustawy hazardowej.

Superwizor Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, kierownik programowy Szkoły Terapii Uzależnień SWPR Magdalena Smaś-Myszczyżyn omówiła zagadnienie poziomu ochrony obywateli, w tym osób małoletnich, przed szkodliwymi skutkami hazardu związanymi z grą na automatach do gier i grą w Internecie w świetle Ustawy. Punktem wyjścia było opisanie testowania jak działa wprowadzone Ustawą narzędzie blokowania dostępu do domen nielegalnych internetowych kasyn. Wskazała przy tym rzeczywiste ograniczenia i możliwości ominięcia ograniczeń. Wskazała na mocne i słabsze strony opisów procesu odpowiedzialnej gry. Niezależnie od pewnych słabości prelegentka wskazała, iż zastosowane mechanizmy i narzędzia były trafne i przyniosły szereg korzystnych efektów.

W kolejnej wypowiedzi dr Andrzej Silczuk, Kierownik Zakładu Profilaktyki Uzależnień Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, omówił zagadnienie profilaktyki i terapii zaburzeń uprawiania hazardu – postulowane kierunki zmian. Tym na co położył szczególny nacisk jest edukacja społeczna w obszarze zagrożeń związanych z hazardem, ze szczególnym uwzględnieniem grup ryzyka, jakimi są dzieci, młodzież, osoby w podeszłym wieku. Zaznaczył przy tym potrzebę działań profilaktycznych wśród dzieci od najmłodszych lat oraz potrzebę pogłębionych badań statystycznych, przesiewowych zasięgu nałogu hazardowego w Polsce. Umożliwiłoby to osiągnięcie wiedzy na temat realnego poziomu zagrożenia, które występuje w Polsce w tej materii.

Kierownik Poradni Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie i Puławach Stowarzyszenia MONAR Iwona Sztajner, na podstawie doświadczenia pracy z pacjentami uzależnionymi od patologicznego hazardu podkreśliła znaczenie w terapii doradcy finansowego, który pomaga pacjentom tworzyć plan uregulowania i spłaty zadłużeń. W tym kontekście wskazała, iż brak szansy na rozwiązanie problemów finansowych demotywuje pacjentów i wstrzymuje przed włączaniem się do procesu terapii. Przedstawiła także potrzebę wprowadzenia rozwiązań, które by miały chronić rodzinę hazardzisty. Zaznaczyła także, jak ważne jest to, by realizowane w szkołach programy profilaktyczne były długofalowe i obejmowały szeroki zakres problematyki uzależnień.

W tym miejscu zakończyła się seria zaplanowanych wystąpień i rozpoczęła dyskusja na forum całego audytorium. W toku dyskusji do przedstawionych treści odnieśli się następujący uczestnicy posiedzenia: Justyna Przekopiak, Magdalena Smaś-Myszczyżyn, Leszek Iwaniak – specjalista terapii uzależnień w Poradni Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w Lublinie i Puławach Stowarzyszenia MONAR.; Bernadetta Lelonek-Kuleta – adiunkt w Katedrze Zdrowia Publicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Wojciech Trybocki – asystent posła Kornelii Wróblewskiej (N), Agnieszka Ludwin oraz Maria Banaszak – przedstawiciel Zespołu Statystyki i Analiz Jakościowych Stowarzyszenia MONAR.

W następstwie przedstawionych informacji i opinii, a także dyskusji podczas posiedzenia zespołu uczestnicy sformułowali następujące wnioski:

- ✓ Istnieje potrzeba, by obszarze uzależnień behawioralnych stworzyć podstawę prawną dającą szersze możliwości regulowania działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów związanych z hazardem. Jako przykład można podać sferę szkoleń umiejętności i kompetencji dla podmiotów zajmujących się pomocą osobom uzależnionym. Bez podstawy prawnej nie można np. wprowadzić szkoleń certyfikowanych w wymiarze uzależnień behawioralnych.
- ✓ Postulat, by nieznaczny procent Funduszu Hazardowego przekazywanego instytucjom mógł być przeznaczony na obsługę administracyjną niezbędną w złożonym wydatkowaniu i kontrolowaniu.
- ✓ Do mechanizmów zabezpieczających użytkowników gier hazardowych można rozważyć dodanie: wprowadzenie do regulaminów gry informację o polityce bezpiecznej gry; wprowadzenie samoograniczenia finansowego i czasowego oraz samowykluczenie jako obowiązek dla operatorów. Samowykluczenie mogłoby wykluczać nie tylko w jednym miejscu gry, ale powinno blokować także dostęp do innych potencjalnych miejsc gry samo wykluczającego się użytkownika; czas rezygnacji z samowykluczenia powinien być wystarczająco długi, by osoba grająca mogła ochłonąć – możliwość dezaktywowania samowykluczenia powinna być dostępna dopiero po pewnym czasie; można rozważyć wprowadzenie centralnej zasady polityki bezpiecznej gry obowiązującej wszystkich operatorów.
- ✓ Można rozważyć ograniczenie reklam zakładów bukmacherskich prezentowanych w czasie gry sportowej, podczas której oglądają ją dzieci i młodzież, by respektować zapis ustawy wyraźnie mówiący, że zakłady bukmacherskie nie mogą być kojarzone ze sportem. Jest to zadanie dla Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Finansów, by w drodze rozporządzenia dookreślić szczegółowe warunki, treść, sposób i zasady umieszczenia komunikatu.
- ✓ Potrzeba pogłębionych badań przesiewowych w ramach narodowego badania zasięgu nałogu hazardowego w Polsce.
- ✓ Propozycja uproszczenia przepisów dotyczących upadłości konsumenckiej dla hazardzistów oraz skrócenie czasu trwania procedur z tym związanych, przy jednoczesnej możliwości zablokowania spłacania odsetek czy ich naliczania.
- ✓ Propozycja stworzenia mechanizmów chroniących rodzinę hazardzisty przed wierzycielami osoby uzależnionej, by nie ponosiła materialnych konsekwencji patologicznego hazardu członka rodziny. W tym kontekście można rozważyć stworzenie instytucji/stanowiska/ pełnomocnika/doradcy/opiekuna takiej rodziny, który by pomagał skonsolidować wszystkie długi, negocjować wysokość spłat i ich konkretny harmonogram bez upadłości konsumenckiej.
- ✓ Rozwijanie długofalowych i komplementarnych programów profilaktycznych obejmujących różne grupy społeczne, jak dzieci od najmłodszych lat, młodzież, osoby czynne zawodowo, seniorów.
- ✓ Postulat konsultowania Parlamentarnego Zespołu ds. Rozwiązywania Problemów Uzależnień i Ministerstwo Edukacji Narodowej działań realizowanych na gruncie systemu oświaty.